

VN/18505/2021
VN/18505/2021-UM-676

1.2.2023

Lainsäädäntöneuvos Minna-Kaisa
Liukko

Eduskunnan hallintovaliokunnalle

UH; ulkoministeriön asiantuntijalausunto; Digitaalinen henkilöllisyys

Ulkoministeriö esittää kunnioittaen lausunnon eduskunnan hallintovaliokunnalle koskien hallituksen esitystä eduskunnalle laiksi väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetun lain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi

Ehdotuksella on tarkoitus mahdollistaa digitaalisen henkilöllisyystodistuksen sekä ulkomaalaisen digitaalisen asiointivälineen tuottaminen ja käyttö. Kyse olisi uusista digitaalista asiointia tukevista mobiilisovelluksista, joita Poliisi ja Digi- ja väestötietovirasto tuottaisivat vahvistettujen henkilötietojen osoittamiseksi. Digitaalinen henkilöllisyystodistus toimisi myös henkilöllisyyttä osoittavana asiakirjana passin ja henkilökortin tavoin ja sisältäisi lisäksi vahvan sähköisen tunnistautumisen ominaisuuden.

Ulkoministeriö on antanut esitysluonnoksesta valtiovarainministeriölle 8.4.2022 päivätyn lausunnon. Lausunnossa ulkoministeriö kiinnitti huomiota erityisesti ehdotuksen vaikutuksiin Suomen edustustoissa ja esityksessä määriteltyyn toimivaltaiseen viranomaiseen digitaalisen henkilöllisyystodistuksen osalta. Ulkoministeriö on osallistunut myös esityksen jatkovalmisteluun siltä osin kuin esitys on koskenut ulkoasiainhallinnon toimialaa.

Ulkoministeriön em. lausunnossa esittämät huomiot sekä ulkoministeriön jatkovalmistelussa valtiovarainministeriölle esittämä selvitys taloudellisista vaikutuksista ulkoasiainhallinnon osalta on lausuttavana olevassa hallituksen esityksessä otettu pääosin huomioon.

Esityksen sisällöstä

Ulkoministeriö pitää yleisesti kannatettavana ehdotusta digitaalista henkilöllisyyttä koskevaksi lainsäädännöksi. Digitaalinen henkilöllisyystodistus helpottaisi ulkomailla matkustavien suomalaisten tunnistautumista Suomen edustustoissa esimerkiksi passin katoamisen ja uuden passin hakemisen yhteydessä. Myös ulkomaalaisten asiointimahdollisuudet Suomen julkisen sektorin digitaalisissa palveluissa helpottuisivat, koska osalla ulkosuomalaisista tämä ei ole ollut mahdollista puuttuvien sähköisten tunnistusvälineiden johdosta.

Ulkoministeriö katsoo, että ulkomaalaisen digitaalinen asiointiväline sähköiseen tunnistautumiseen julkisen sektorin digitaalisissa palveluissa on merkittävä edistysaskel ja pitää ehdotusta myös tältä osin kannatettavana.

Esityksen vaikutukset

Digitaalisen henkilöllisyystodistuksen käyttöönotto tulee työllistämään ulkoasianhallintoa ja erityisesti Suomen edustustoja. Voidaan arvioida, että erityisesti ulkosuomalaiset, joilla ei ole vahvaa tunnistaumismahdollisuutta puuttuvien verkkopankkitunnusten, mobiilivarmenteen tai henkilökortin kansalaisvarmenteen vuoksi, tulevat kääntymään edustuston puoleen digitaalisen henkilöllisyystodistuksen käyttöönottamiseksi edustuston asiakaspalvelussa, koska sen käyttöönotto ei muulla tavoin ole mahdollista. On lisäksi huomattava, että digitaalinen henkilöllisyystodistus tulee aktivoida aina uuden matkapuhelimen käyttöönoton yhteydessä. Myös tämä tulee näkymään edustuston työmäärässä lisääntyvänä käyntiasiointina.

Ehdotetun siirtymäsäännöksen seurauksena digitaalinen henkilöllisyystodistuksen käyttöönotto koskee myös ennen lain voimaantuloa myönnettyjä passeja ja henkilökortteja, voidaan arvioida, että tämän johdosta yhteydenottoja digitaalisen henkilöllisyystodistukseen ja sen käyttöönottoon liittyen on odotettavissa erityisesti käyttöönoton ensimmäisinä vuosina. Tämä vaikuttaa edustustojen asiakaspalveluun työmäärän lisääntymisenä.

Edustustojen osalta arvioidaan, että ainakin vähäiseen lisäresurssin tarpeeseen on syytä varautua erityisesti niissä edustustoissa, joiden toimipiirien alueella ulkosuomalaisten määrä on korkea.

Esityksen taloudelliset vaikutukset

Digitaalisen henkilöllisyystodistuksen käyttöönotosta aiheutuu ulkoasiainhallinnolle kertaluonteisia kustannuksia laitehankinnoista ja niiden asentamisesta.

Ulkoasiainhallinnon osalta on arvioitu QR-lukijalaitteiden osalta yksittäisen lukijan hinnaksi noin 300 euroa. Ulkoministeriön näkemyksen mukaan Suomen edustustojen asiakaspalvelupisteessä tulisi kussakin olla ainakin yksi QR-koodilukija ja mahdollisesti edustuston henkilökunnan virkapuhelimissa myös ladattuna ao. lukija-ominaisuus. Lisäksi QR-koodilukija tulisi liittää myös kiertäviin kannettaviin passisalkkuihin. Alustavana arviona kustannukset laitehankinnoista olisivat sadalle kappaleelle noin 30 000 euroa sekä mahdolliset lähetys ja asennuskulut. Hallituksen esityksen mukaisesti ulkoministeriölle aiheutuvat laitekustannukset mukaan niiden asennuskustannukset katetaan valtiovarainministeriölle myönnetystä määrärahasta (28.70.01).

Ulkoasiainhallinnon osalta digitaalisen henkilöllisyystodistuksen pysyvät kustannukset koostuvat lisätyön aiheuttamisista henkilöstökustannuksista asiakaspalvelussa. Digitaalinen henkilöllisyystodistus tulee todennäköisesti työllistämään Suomen edustustojen asiakaspalvelua enemmän kuin esimerkiksi Suomessa poliisia sen vuoksi, että läheskään kaikilla ulkosuomalaisilla ei ole suomalaisia pankkitunnuksia, mobiilivarmennetta tai henkilökortin kansalaisvarmennetta, jotka mahdollistaisivat digitaalisen henkilöllisyystodistuksen käyttöönoton sähköisesti.

Käyntiasiointia edustustoissa digitaalisen henkilöllisyystodistuksen käyttöönottamiseksi arvioidaan tulevan ensimmäisen 12 kuukauden aikana noin 10.000 asiointikertaa. Asioinnit keskittyisivät erityisesti niiden edustustojen toimipiirien alueille, joissa on paljon ulkosuomalaisia. Yksittäisen asiakasyhteydenoton hoitamiseen edustustossa arvioidaan kuluvan noin 15 minuuttia, joten vuosittaiseksi työmääräksi muodostuisi ensimmäisen käyttöönottovuoden osalta 2.500 tuntia.

Digitaalisen henkilöllisyystodistuksen käyttöönottoon liittyvästä asiakaspalvelusta aiheutuvat lisämenot kohdentuvat ulkoasiainhallinnon maksulliseen toimintaan ja ne katetaan jatkossa valtion maksuperustelain (150/1992) mukaisesti kattaa täysimääräisesti digitaalisen henkilöllisyystodistuksen käyttöönottoon liittyvällä asiointimaksulla. Asiointimaksusta säädettäisiin ulkoministeriön asetuksessa ulkoasiainhallinnon suoritteiden maksullisuudesta (650/2020).

Huomiot hallituksen esityksen kohtiin 4.2.1 Taloudelliset vaikutukset sekä 4.2.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.

Hallituksen esityksen sivulla 45 on todettu, että Suomen edustustojen palvelupisteisiin tulevat lukijalaitteet sekä mobiililaitteisiin asennettava lukijaohjelmisto katetaan valtiovarainministeriölle myönnetystä määrärahasta (28.70.01). Ulkoministeriö pitää tärkeänä, että myös rahti ja asennuskustannukset katetaan valtiovarainministeriölle myönnetystä määrärahasta (28.70.01). Ulkoministeriö esitti jatkovalmistelussa hallituksen esitykseen kirjattavaksi nimenomaisesti lauseeseen selvyyden vuoksi. Tämä on jäänyt kuitenkin huomiotta, mutta keskusteluissa valtiovarainministeriön hankepäällikön kanssa tästä oli yhteisymmärrys.

Lisäksi ulkoministeriö huomauttaa, että hallituksen esityksen taloudellisissa vaikutuksissa s. 45 on jäänyt vielä maininta siitä, että pysyvät kustannukset vaikuttaisivat edustustossa myönnettävien passien ja henkilökorttien hintoihin. Kirjaus on virheellinen ja mitä ilmeisimmin inhimillisistä syistä jäänyt esityksen tekstiä käsiteltäessä poistamatta. Kustannukset katetaan edellä mainitulla asiointimaksulla.

Hallituksen esityksen sivulla 47 on todettu digitaalisen henkilöllisyystodistuksen käyttöönotto työllistämään Suomen edustustojen asiakaspalvelua jonkin verran enemmän kuin esimerkiksi Suomessa poliisia. Ulkoministeriö toteaa, että työn määrä voi olla enemmänkin, sillä ulkosuomalaisilla ei pääsääntöisesti ole mahdollisuutta ottaa käyttöön digitaalista henkilöllisyyttä sähköisesti puuttuvien suomalaisten pankkitunnusten, mobiilivarmenteen tai henkilökortin kansalaisvarmenteen johdosta.

Ulkoministeriö pyytää, että huomiot otetaan huomioon eduskuntakäsittelyssä.

Lopuksi

Digitaalisen henkilötodistuksen käyttöönotto edellyttää Suomen edustustojen henkilökunnan kattavaa koulutusta, koska heidän edellytetään toteuttavan digitaaliseen henkilöllisyystodistukseen liittyviä uusia tehtäviä kuten käyttöönottoa ja neuvontaa. Edustustoverkon henkilöstön koulutus tulisi tämän hetkisen arvion mukaan kohdistumaan noin 100 henkilöön.

Ulkoministeriö korostaa tässä yhteydessä digitaalisen henkilöllisyystunnuksen käyttöönottamista koskevassa valmistelussa hyvän viranomaisyhteistyön tärkeyttä sekä hyvän ja oikea-aikaisen tiedottamisen tärkeyttä.

Liitteet
Jakelu

Tiedoksi